

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Tárgynév:	Testelméletek és testtörténetek
Tárgykód:	GEND06
Tárgyfelelős neve:	Kövér-Van Til Ágnes
Tárgy követelménye:	Kollokvium (5)
Tárgy heti óraszám:	0/0/2

Oktatás célja:

Megismertet

- a modern társadalmak tagjainak identitásában meghatározó szerepet játszó testalakítás, testmegjelenítés és testészlelés néhány mértékadó értelmezésével;
- egy sor, a test köré szerveződő jelenség – egyebek mellett a sport, a személyes higiénia, a nemi és faji sztereotípiák vagy a szexualitás – kurrens társadalomtudományi elemzésének fontos szempontjaival;
- az interdiszciplináris társadalomtudományi kutatások sajátosságaival.

Segít

- a kritikus olvasás és a vitakészség fejlesztésében;
- a csoportmunka megtanulásában;
- a tudományos (és egyéb) konferenciákra, előadásokra való felkészülésben.

Tantárgy tartalma:

Az emberi test az utóbbi néhány évtizedben az interdiszciplináris társadalomtudományi kutatások egyik kiemelt terepévé vált. A kurzus ezen az igen kiterjedt és sokrétű kutatási terepen belül igyekszik néhány főbb elméleti megközelítést és kutatási problémát bemutatni, elsősorban az antropológia, a szociológia és a történelem határvidékéről. A félév első felében olyan szerzők (Bourdieu, Douglas, Elias, Foucault, Mauss) elemzéseivel foglalkozunk, akik a *body studies* területén különösen nagy hatásúnak bizonyultak, míg a második félévben specifikusabb kutatási témákat veszünk sorra.

Számonkérési és értékelési rendszere:

- A **házi feladatokkal** és a kurzust lezáró **minikonferenciához** kapcsolódó feladatokkal pontokat lehet gyűjteni.
- A félév végi jegy a megszerzett pontok összege alapján kerül kiszámításra (ld. alább).
- Minden feladatot **2-3 fős munkacsoportokban** kell elvégezni. A csoportbeosztást az első órán alakítjuk ki, a 7. órán pedig átalakítjuk.

- **Házi feladat:**

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Számonkérési és értékelési rendszere:

- A házi feladat **két elemből áll**: **(1)** óráról-órára munkacsoportonként két-két olvasmány feldolgozásából és **(2)** egy másik munkacsoport feldolgozásainak értékeléséből.

Az olvasmányokat (lehetőség szerint egymással összehasonlítva) a következő **négy elemzési szempont** szerint kell feldolgozni (ha egy szempont nem alkalmazható, jelezni kell, hogy miért nem; az alább olvasható konkrét kérdések az elemzési szempontok jobb megértését szolgálják, nem kell mindegyikre felelni):

- **INNEN INDUL KI AZ OLVASMÁNY: előfeltevések / kérdések (kutatási problémák) / hipotézisek.** Be kell mutatni az adott olvasmány előfeltevéseit (vagyis azt, amit bizonyítást nélkül, kiindulópontként, kimondva-kimondatlanul elfogad), kérdéseit (kutatási problémáit), ill. előzetes várakozásait. Helyesek-e az előfeltevések? Világosan vannak-e megfogalmazva a kérdések (kutatási problémák)? Ha nincs(enek) explicite megfogalmazva, hogyan lehetne megfogalmazni a szöveg legfőbb kérdését, kérdéseit (kutatási problémáit)? Lehet-e rájuk egyértelmű választ adni? Milyen további kérdéseket (kutatási problémákat) lehetne feltenni (megfogalmazni)? Az előzetes várakozások megalapozottak-e? stb.
- **EZT AZ ANYAGOT VESZI ALAPUL: példák / források.** Jellemezni kell az adott olvasmány által vizsgált példákat, ill. forrásokat (számadatok, további szövegek, saját megfigyelések stb.) Jók-e a példák/források? Alkalmasak-e a feltett kérdések megválaszolására, ill. a hipotézisek igazolására? Milyen más példákat/forrásokat használhatott volna? stb.
- **EZT CSINÁLJA VELE: értelmezés / elemzés / értékelés:** be kell mutatni, miként értelmezi, elemzi, ill. értékeli a szöveg a forrásait. Van-e azonosítható módszer? Kellően reflektált-e, tudja-e a szerző, hogy mit miért csinál? Megfelelő-e az, amit csinál a vizsgált anyag és a megválaszolandó kérdések szempontjából? Mit lehet kideríteni egy ilyen módszerrel, és mi marad homályban? Hogyan lehetne másként csinálni? stb.
- **ERRE JUT: konklúziók / implikációk.** Be kell mutatni, milyen következtetésekre jut a szöveg, ill. ezek milyen tágabb implikációkat rejtenek, mi következik belőlük valamilyen nagyobb összefüggésben Joggal vonja-e le a szerző a következtetéseit? Tényleg alátámasztják-e ezeket az általa elemzett források? Lehet-e más következtetéseket levonni belőlük? stb.

- A feldolgozások
  - legyenek **kritikusak** (igyekezzenek a fenti szempontok alapján megkérdőjelezni az olvasmányok állításait);
  - igyekezzenek **saját ismereteket** bevonni az elemzésbe;
  - legyenek **érvekkel** jól alátámasztva.
- A feladatra kapott pontszám a munkacsoport minden tagjára külön-külön érvényes – feltéve, hogy mindenki részt vesz a munkában. A potyautasság pontlevonást eredményezhet.
- **Megszerezhető pontszám: 14**
- Értékelési szempontok:
  - *Mennyire mutatja be az olvasmányt a négy megadott elemzési szempontnak megfelelően?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max. 4x2 p.
  - *Igyekszik-e kritikusan állni a szöveghez?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) ›

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Számonkérési és értékelési rendszere:

- teljesen (2); max. 2 p.
  - *Igyekeznek-e saját ismereteket bevonni az elemzésbe?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max. 2 p.
  - *Mennyire jók az érvei?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max. 2 p.
  - Az **utolsó órára** a minikonferencia **absztraktjának** végső változata a házi feladat (ld. alább)
  - A munkacsoportok tagjainak egy közös *Google docs* dokumentumban kell dolgozniuk, amiből látható, hogy a csoporttagok mennyiben járultak hozzá az eredményhez.
  - A házi feladathoz tartozó Google-linket minden héten **egy teljes nappal (24 óra!) az óra kezdete előtt** meg kell adni **a kurzus Canvas-szintjén** (a technikai részleteket az első órán megbeszéljük), hogy a többi csoportnak legyen ideje elolvasni. A **késés** két óránként 1 pont levonását vonja maga után.
  - A **másik csoport feldolgozásának értékelését az órát követő nap végéig (23:59-ig)** a feldolgozást tartalmazó Google-dokumentumban kell elvégezni.
  - Az értékeléseket felülvizsgálom, de egy csoport csak akkor kaphatja meg az olvasmány-feldolgozással szerzett pontszámát, ha az értékelését leadta.
  - Az értékeléssel csak abban az esetben lehet **késni**, ha az értékelendő feldolgozás is késett, és csak az eredeti késéssel azonos mértékben. A további késésekre a -1 pont/óra szabály érvényes.
  - Az értékelésnek a fentebb megadott szempontokat kell követnie, és minden részpontszámot indokolnia kell: miért felel/nem felel meg az adott kritériumnak? **A hiányzó indoklásokért pontlevonás jár.**
- **Minikonferencia:**
    - A minikonferencia zártkörű és a vizsgaidőszakban lesz. Programját az utolsó órán véglegesítjük.
    - **Cím- és absztraktleadás:** az első változatot az őszi szünet végéig kell rögzíteni a Coospace-ben, a véglegeset pedig az utolsó óra kezdetéig. Az első változatokat én (G.O.) pontozom, de ez a pontszám csak tájékoztató jellegű. A végleges absztraktokat az utolsó órán közösen fogjuk értékelni.
    - **Választható témák:** saját érdeklődés szerint, de a félév során megismert témákhoz, kutatási problémákhoz szorosan kapcsolódva.
    - **Megszerezhető pontszám – absztrakt: 6**
    - **Értékelési szempontok (absztrakt):**
      - *Kiderül-e belőle, hogy a prezentációban milyen kérdéseket akarnak megválaszolni az előadók, milyen módszerrel, és milyen források alapján?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max 3x2 p.
    - **A minikonferencián** minden munkacsoportnak egy 15-20 perces PPT előadásokat kell tartania. Az előadások után kérdéseket teszünk fel az előadóknak. A közönségnek az lesz a feladata, hogy kérdezzen, ill. pontozza az előadást és a felmerülő kérdésekre adott válaszokat.

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Számonkérési és értékelési rendszere:

- **Megszerezhető pontszám – prezentáció: 10**
- **Értékelési szempontok**(prezentáció és kérdés-válasz)
  - *Érdekes és jól követhető-e a prezentáció?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max. 2x2 p.
  - *Világos-e, hogy mik a prezentáció kérdései?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max. 2 p.
  - *Megfelelő módszerrel próbálnak-e az előadók válaszolni ezekre a kérdésekre?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max. 2 p.
  - *Meggyőzők-e a következtetések?* Egyáltalán nem (0) › többé-kevésbé (1) › teljesen (2); max. 2 p.
- A minikonferenciához kapcsolódóan megszerzett **összpontszám (absztrakt + prezentáció)**
  - a munkacsoport minden tagjára külön-külön érvényes, nem kerül felosztásra;
  - a félév végi jegybe **ötös szorzóval** kerül beszámításra
- **Az órák látogatása kötelező** (vö. [mintatanterv](#)).
- **Az egész félévben megszerzhető maximális pontszám: 10x14+5x6+5x10=220**
- **Pontok és jegyek:**
  - 191-220: 5
  - 161-190: 4
  - 131-160: 3
  - 101-130: 2
  - 0-100: 1

Kötelező irodalom:

1. Bevezetés

Vigarello, Georges: Testkultusz a mai társadalomban. Ford. Mihancsik Zsófia. *Magyar Lettre International*, 44. sz., 2002, 22-24. old. Online: <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre44/vigarello.htm>

1. A test technikái

2. Bremmer, Jan: Walking, Standing, and Sitting in Ancient Greek Culture. In: Jan Bremmer – Herman

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Kötelező irodalom:

- Roodenburg (szerk.): *A Cultural History of Gesture*. Cornell University Press, Ithaca, 1992, 15-35. old.
- Fél Edit: Újabb szempontok a viselet kutatásához. A test technikája. *Ethnographia*, 52. évf., 1952, 408-415. old.
- Hewes, Gordon W.: World Distribution of Certain Postural Habits. *American Anthropologist*, n.s. 57. évf., 1955, 231-244.
- Mauss, Marcel: A test technikái. Ford Saly Noémi. In: Marcel Mauss: *Szociológia és antropológia*. Osiris, Bp., 2000, 425-448. old.

1. Test és szimbolizáció

- Douglas, Mary: Külső határok. Ford. Zentai Violetta. *Café Babel*, 38. sz., 2000, 23-30. old. Online: <http://www.cafebabel.hu/szamok/szeny/douglas>
- Douglas, Mary: Nevetnek-e a kutyák? A test szimbolizmusának kultúraközi megközelítése. In: uő: *Rejtett jelentések*. Ford. Berényi Gábor. Budapest: Osiris, 2003, 108-115. old.
- Douglas, Mary: A két test. Ford Karádi Éva. *Magyar Lettre International*, 18. sz., 1995, 8-11. old. Online: <http://epa.oszk.hu/00000/00012/00002/04.htm>
- Le Goff, Jacques: Fej vagy szív? Testmetaforák politikai használata a középkorban. *Café Babel*, 51. sz., 2005, 111-116. old. Online: <http://www.cafebabel.hu/szamok/sziv/le-goff>

1. A test civilizálása

- Elias, Norbert: *A civilizáció folyamata. Szociogenetikus és pszichogenetikus vizsgálódások*. Ford. Berényi Gábor. Gondolat, Bp., 1987, 162-238. old. („A ’civilizáció’ mint az emberi viselkedés sajátos megváltozása” c. szakasztól az „Áttekintés az evés civilizációs görbéről” c. szakaszig).
- Elias: *A civilizáció folyamata*, id. kiad., 311-386. old. („A hálólhelységben való viselkedésről” c. szakasztól a „Bepillantás egy lovag életébe” c. szakaszig)
- Elias: *A civilizáció folyamata*, id. kiad., 677-728. old. („A társadalmi kényszertől a belső kényszerig c. szakasztól „A harcosok udvarhoz kötése” c. szakaszig)
- Elias: *A civilizáció folyamata*, id. kiad., 754-806. old. (a „Szégyen és feszélyezettség” c. szakasztól az „Áttekintés” c. szakaszig)

1. Test és hatalom

- Foucault, Michel: *Felügyelet és büntetés. A börtön története*. Ford. Fázsy Anikó és Csűrös Klára. Gondolat, Bp., 1990. I. rész, 1. feje., 9-45. old. (Az elítéltek teste)
- Foucault: *Felügyelet és büntetés*, id. kiad., III. rész, 1. feje., 185-232. old. (Engedelmes testek)
- Foucault, Michel: *A szexualitás története. A tudás akarása*. Ford. Ádám Péter. Atlantisz, Bp., 1996, I-II. rész, 7-53. old. (Mi, viktoriánusok; A represszió hipotézise)
- Foucault, Michel: *A szexualitás története*, id. kiad., V. rész, 139-167. old. (Az emberi élet kioltásának

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Kötelező irodalom:

joga és az emberi élet felett gyakorolt hatalom)

1. Test és társadalmi struktúra

2. Bourdieu, Pierre: Belief and the Body. In: uő.: *The Logic of Practice*. Ford. Richard Nice. Polity, Cambridge, 1990, 66-79. old.
2. Bourdieu, Pierre: Hevenyészett megjegyzések a test társadalmi észleléséről. Ford. Léderer Pál. In: Pierre Bourdieu: *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése. Tanulmányok*. Szerk. Ferge Zsuzsa és Léderer Pál. Gondolat, Bp., 151-164. old.
3. Bourdieu, Pierre: Javaslat a sportszociológia programjára. Ford. Czoch Gábor – Granasztói Péter. *Korall*, 7-8. sz., 2002, 5-14. old.
4. Wacquant, Loic: A habitus mint vizsgálati tárgy és módszer. A bokszolóvá válás tapasztalata. *Replika*, 87. sz., 2014, 19-32. old.

1. A test mint médium

2. Atkinson, Michael: Tattooing and Civilizing Processes. Body Modification as Self-control. *Canadian Journal of Sociology*, 41. évf., 2. sz., 2004, 125-146.
2. Groebner, Valentin: Body Marks. In: uő.: *Who are you? Identification, Deception, and Surveillance in Early Modern Europe*. Ford. Mark Kyburz – John Peck. Zone, New York, 2007, 95-116. old.
3. Klaniczay Gábor: Elgyötört test és megtépett ruha. Két kultúrtörténeti adalék a performance gyökereihez. In: Szőke Annamária (szerk.): *A performance-művészet*. Artpool – Balassi – Tartóshullám, Bp., 2000, 145-183. old. Online: <http://www.artpool.hu/performance/klaniczay1.html>
4. Turner, Terence S.: A beszédes bőr. Ford. Garai Attila. In: Jeremy Chermas – Roger Lewin (szerk.): *Nem csak munkával él az ember. A nem létfontosságú tevékenységek*. Gondolat, Bp. 1986, 113-144. old.

1. Test és nemi kategorizáció

2. Csabai Márta: Szexpolitikai testtörténet. *BUKSZ*, 15. évf., 2003, 234-240. old.
2. Daston, Lorraine – Park, Katharine: A hermafroditák és a természet rendje. A bizonytalan nemiség kérdése a kora újkori Franciaországban. Ford. Friedrich Judit. *Replika*, 28. sz., 1997, 59-76. old.
3. Laqueur, Thomas: A biológiai nem társadalmasítása. Ford. Sándor Bea. In: Thomas Laqueur: *A testet öltött nem. Test és nemiség a görögöktől Freudig*. Új Mandátum, Bp., 2002. 203-249. old.
4. Schiebinger, Londa: Miért hívják az emlősöket emlősöknek? A nemek politikája a 18. századi természetrajzban. Ford. Kovács Nóra. *Replika*, 28. sz., 1997, 77-88. old.

1. Test és etnikai/faji kategorizáció

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Kötelező irodalom:

2. Gould, Stephen Jay: Három évszázad nézetei a rasszokról és a rasszizmusról. Ford. Lakatos Krisztina. In: Stephen Jay Gould: *Az elmécskélte ember*. TYPOTEX, Bp. 1999, 353-382. old.
2. Keith, Verna M. – Cedric Herring: Skin Tone and Stratification in the Black Community. *The American Journal of Sociology*, 97. évf., 1991, 760-778. old.
3. Shoemaker, Nancy: How Indians Got to be Red. *The American Historical Review*, 102. évf., 1997, 625-644. old.
4. Sz. Kristóf Ildikó: Az ausztrál bennszülöttek teste. Almási Balogh Pál ismeretlen kézírata és az etnológia (egyik) születése Magyarországon. In: Gurka Deszö (szerk.): *Egymásba tükröződő emberképek. Az emberi test a 18–19. századi filozófiában, medicinában és antropológiában*. Gondolat, Bp., 2014, 127-144. old.

1. Tisztaság

2. Horváth Kata – Prónai Csaba: „Retkesek” és „kényesek” között. Egy magyar cigány közösség tisztasági szokásairól. *Café Babel*. 38. sz., 2000, 33-41. old. Online: <http://www.cafebabel.hu/szamok/szeny/horvath>
2. Juhász Katalin: *Meg is mosakodjál. Magyar népi tisztálkodás a 20. században*. Timp, Bp., 2006, 83-128.
3. Peterdi Vera: „...arc, fül, nyak, váll, karok, hónalj...” Tisztálkodási, tisztántartási szokások és szabályok egy középosztálybeli családban 1923–1933 között. (Forrásközlés). In: Juhász Katalin (szerk.): *Tiszta sorok. Tanulmányok a tisztaságról és a tisztálkodásról*. L'Harmattan, Bp., 2009, 109–140.
4. Thomas, Keith: Cleanliness and Godliness in Early Modern England. In: Anthony Fletcher – Peter Roberts (szerk.): *Religion, Culture, and Society in Early Modern Britain. Essays in Honour of Patrick Collinson*. Cambridge University Press, Cambridge, 1994, 56-83. old.

1. Testideálok, testformálás, éttrend

2. Bordo, Susan: Az éhség mint ideológia. Ford. Bihari György. *Café Babel*, 63.sz., 2010, 93–103. old. Online: <http://www.cafebabel.hu/szamok/kej/bordo>
2. Featherstone, Mike. A test a fogyasztói kultúrában. In: Mike Featherstone – Mike Hepworth – Bryan S. Turner (szerk.): *A test. társadalmi fejlődés és kulturális teória*. Ford. Erdei Pálma. Jászöveg, Bp., 1997, 70-107. old.
3. Fischler, Claude: A kövérség szimbolikája. Ford. Ádám Péter. *Café Babel*, 20. sz., 1996, 135-153. old. Online: <http://www.cafebabel.hu/szamok/test/fischler>
4. Turner, Bryan S. Az éttrendről folyó diskurzus. In: Featherstone – Hepworth – Turner (szerk.): i.m., 52-69. old.

1. Összegzés, a minikonferencia előkészítése

Tárgytematika

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TÁTK Társadalomkutatások Módszertana Tsz.
(TÁTK-MODSZER-TANSZ)

2017/18/1

Kötelező irodalom: